

DE AANGEKONDIGDE DOOD VAN EEN DICHTER

Kroniek van een verzonnen leven van Charles Ducal

De titel van de debuutroman van Charles Ducal (1952), *Kroniek van een verzonnen leven*, ademt de spanning die ook zijn zeven dichtbundels domineert: het conflict tussen werkelijkheid en verbeelding. Een kroniek is de optekening van historische gebeurtenissen in chronologische volgorde. Dat wringt, op het eerste gezicht, met een “verzonnen” leven.

In Ducals vroege werk won de fantasie. De wereld van de verbeelding was de wereld van de poëzie, waar de hoofdfiguur zich kon wreken op de werkelijkheid met haar vele verplichtingen. *Het huwelijk* (1987), Ducals debuut en *succès de scandale*, bevatte weinig romantische verzen, maar des te meer moord- en masturbatiegedichten. Het hoofdpersonage, een verheven dichter, bedroog zijn echtgenote onophoudelijk met zijn ware liefde, de Muze. Maar was de literatuur eerst een vrijplaats voor de ik-figuur, dan werd ze een ivoren toren en een gevangenis. Het literaire circuit – met al zijn verwachtingen en concurrentie – werd een tredmolen.

Ducal ging de poëzie steeds meer problematiseren, in essays en in zijn poëzie zelf. In meestal stevig getimmerde verzen viel hij de verskunst aan omdat ze onverzoenbaar leek met het leven in het algemeen en zijn donkerrode engagement in het bijzonder. Hij hing de lier aan de wilgen. En hij keerde terug. In zijn essay ‘De belangrijkheid van de poëzie’ (1991) had Ducal nog gesteld dat iemand die in een dichtbundel wantoestanden aanklaagde zich snel een beetje belachelijk maakte; later liet de dichter buitenlucht en engagement toe.

In 2012 werd zijn zestigste verjaardag uitgebreid gevierd door literair Vlaanderen, onder andere met de uitgave van zijn verzamelde gedichten, *Alsof ik er baast ben*.¹ In 2014 werd hij de eerste Dichter des Vaderlands.²

Voor wie Ducals poëzie gevolgd heeft, is het universum dat hij in *Kroniek van een verzonnen leven* beschrijft herkenbaar, vooral het beklemmende decor waarin het hoofdpersonage opgroeit. De ouderlijke boerderij, het internaat en de holle wegen

zijn voor de Ducal-lezer bekend terrein; benepen plekken vol dreiging en drukkende stilte. De poel waarbij het hoofdpersonage van de roman een seksboekje vindt en een verkrachting ziet die in doodslag eindigt, was in de poëzie al een oord van ontuchtige inwijding. Uit de reeks ‘De poel’ in *Naar de aarde* (1998):

Daar vond ik het boekje, het taalgebied

van het verzonkene, diep in mijzelf,
een wilde plek in het veld van de vader.

Ik voelde de kennis, het branden van schaamte.

Ik lag op mijn buik in het hart van de hel

Kroniek van een verzonnen leven vertoont niet alleen verwantschap met Ducals poëzie, maar ook met *De meesterknecht* (1992), zijn autobiografisch geïnspireerde verhalenbundel. Simon Ackx, de hoofdfiguur uit die verhalen, en Remi Desein, het hoofdpersonage van de roman, hebben ontegensprekelijk veel met elkaar gemeen. In de roman klinkt het: “Iedere keer weer opnieuw: twee meesters dienen die elkaars vijand zijn en hij daartussen, in voortdurende angst niet te voldoen.” Op de achterflap van *De meesterknecht* staat: “Vol goede wil speelt Simon elke rol die van hem wordt verwacht, doet zijn best in huwelijk en overspel, verzoent het rode boekje met het evangelie en stelt zowel Dr. Jeekyll als Mr. Hyde tevreden. Een modelknecht dus. En toch niet te vertrouwen. Want als zijn uur gekomen is, wordt de knecht op zijn beurt meester”. Dat laatste verraadt al iets over de toon. De verhalen zitten vol (zelf)spot; beschrijvingen van mensen zijn opeenvolgingen van snoeiharde oneliners. Ackx heeft zijn naam niet gestolen: als een bijl gaat hij door zijn omgeving.

In *Kroniek van een verzonnen leven*, daarentegen, laat vooral het oudere hoofdpersonage het leven bijna gewillig met zich afrekenen. Ook Remi is een goedgekozen naam, want hij voelt zich alleen op de wereld door de twee gebeurtenissen uit zijn kindertijd die zijn hele leven bepalen. De honderd op

honderd op zijn rapport, die hem onderscheidde van het schoolkinderengrauw en die hem de koorts bezorgde om altijd en overal de beste te zijn. Maar ook de misdaad waarvan hij getuige was, een gebeurtenis die hij decennialang verzwegen en die hem opzadelde met een trauma. Het *sein* uit zijn familienaam Desein kan een zinspel zijn op de borsten (*des seins* in het Frans) waar Remi al vroeg een liefhebber van is, maar verraadt ook en vooral zijn zoektocht naar tekens, naar een taal om het onzeggbare te zeggen.

Van deze Remi Desein krijgen we het verzonnen leven te lezen. Wat verzonnen is, heeft alles te maken met de literatuur, in verschillende opzichten. In de laatavondstudie op het internaat mag men (na het werk, uiteraard) boeken lezen (alleen goedgekeurde, uiteraard). In de bibliotheek ontdekt Remi zijn idealen: "Grote levens waaraan hij zich spiegelt, waarover hij droomt en dagdroomt. [...] Als hij over de sportvelden loopt hakt hij zich een weg door de jungle, als hij in de studiezaal uit het raam kijkt, rijzen voor hem de torens op van de Graalburcht. Hij weet dat hij uitzonderlijk is. Ook hier, in het internaat, zien ze het." Aan de universiteit verruult hij zonder veel moeite het katholicisme voor het communisme, hoewel er iets aan hem blijft trekken. 's Avonds spreekt hij met God in gedichten: "een marxist die God nodig heeft om in de weke uren voor het slapengaan te doen alsof er toch iets meer is, iets dat het hart doet zwellen en naar hoger wil. Het is ideologisch niet in orde, maar aan de andere kant: het is maar literatuur. Het heeft geen belang. [...] Het is maar doen alsof."

Dat doen alsof levert in de loop der jaren heel wat op, merkt de oudere man: "Vijf dichtbundels en een verzameld werk, zo oud is hij nu. Hij bladert er voortdurend in, hongerig naar zichzelf, dwalend door een leven dat hij zelf heeft geschapen." Of heeft het helemaal niets opgeleverd? Nog wat later klinkt het: "Nu pas beseft hij hoe zwaar het hem heeft gewogen, al dat schrijven, al die gedichten als bouwstenen van een leven dat het zijne niet was, nooit het zijne is geweest. Alsof zijn eigen leven hem is ontstolen en een ander, verzonnen en uitgetekend door vreemde ogen en handen, hem is opgelegd. [...] Altijd geleefd om te presteren, thuis, op school, aan de universiteit, bij de avant-garde, voor de klas, in de liefde, in de literatuur. [...] Altijd geleefd in concurrentie, aangevreten door nijd, jaloezie en angst. Hij wil in wat hem nog rest niet langer deze sisyfusarbeid verder zetten. [...] Straks gaat hij dood en de

weinig tijd die hem nog rest wil hij voor zich. Om te leren los te laten, te sterven, zo te leven dat het einde van hem is. Zijn dood. Een dood zonder rapport."

Wanneer zijn nabestaanden het Rapport van de Perfectie vinden, volgt de ultieme relativering: "Wel grappig, vind je niet? Honderd op honderd. Als ik het geweten had, had ik het op zijn borst kunnen leggen voor hij de oven inging." Met die uitspraak van Remi Deseins weduwe eindigt de roman.

Soms is er in *Kroniek van een verzonnen leven* te veel toeval, klinkt iets ongeloofwaardig. De hoofdfiguur heeft overigens de neiging het toeval te forceren: de dode vrouw aan de poel moet wel de moeder van zijn vriend Pikkell geweest zijn, want diens moeder is vermoord; de prostituee die hij eerst mishandelt en dan tegen het lijf loopt in zijn geboortedorp, moet wel het kleine meisje bij de poel geweest zijn dat hij voor het eerst over de misdaad vertelde.

Wie het werk van Ducal kent, zal verrast worden, maar misschien ook wat uitgekeken raken op sommige elementen. Vooral het masturbatiemotief – zakdoek en zondebesef – komt hier veelvuldig voor, maar met minder gebalde kracht dan in Ducals gedichten. Het mag de pret niet drukken. *Kroniek van een verzonnen leven* is, algemeen gesproken, fijn gemaakt en aangename, soms beklijvende lectuur. Het is precies wat de achterflap belooft: een kleine roman. Over een leven dat klein is in zijn grootsheid en omgekeerd.

ANNELEEN DE COUX

CHARLES DUCAL, *Kroniek van een verzonnen leven*, Atlas Contact, Amsterdam, 2018, 173 p.

Charles Ducal in *Ons Erfdeel*: <http://bit.do/ducal>

NOTEN

- 1 ANNE MARIE MUSSCHOOT, 'Het onzeggbare aftasten. Het verzamelde werk van Charles Ducal', *Ons Erfdeel*, jg. 55 (2012), nr. 4, pp. 132-134
- 2 PIET GERBRANDY, 'Met heldere navigatie. Over de bundels van de Nederlandse en Belgische Dichters des Vaderlands', *Ons Erfdeel*, jg. 60 (2017), nr. 3, pp. 122-124